

Systematisk utveckling genom forskning, fakta och goda modeller

- Rundabordssamtal om den svenskspråkiga utbildningen

Enheten för svenskspråkig verksamhet vid Utbildningsstyrelsen har genomfört en serie rundabordssamtal åren 2024–2025. Våra teman för rundabordssamtalen har bland annat varit språkmedveten undervisning och välbefinnande hos barn, elever och studerande.

Det fjärde och sista samtalet i samtalsserien arrangerades **onsdagen den 14 maj 2025**. Syftet med samtalet var att knyta ihop diskussionen kring våra teman och närma oss dem som en del av att främja inlärningsfärdigheter och goda inlärningsresultat. Dagen avslutades med att blicka framåt och utbyta tankar om möjligheter till samarbete och fortsatt dialog mellan utbildningsanordnare och ledare inom den svenskspråkiga utbildningen, forskare och andra sakkunniga och med forskningsresultat, fakta och goda modeller i fokus.

I samtalet, som leddes av Jan Hellgren från Nationella centret för utbildningsutvärdering, deltog representanter för Helsingfors universitet, Åbo Akademi, kommunernas bildningsdirektörer, utbildningsadministratörer samt Utbildningsstyrelsen.

I samtalet utgick vi bland annat från följande olika perspektiv:

- Systemisk och systematisk kvalitetsutveckling för att främja inlärningsfärdigheter.
- Kompetens i och stöd för kvalitetsutveckling; nationellt respektive lokalt perspektiv.
- Forskningens roll i kvalitetsutvecklingen. Hur kan forskningen tas med smidigt och flexibelt i utvecklingsarbetet både nationellt och lokalt/regionalt?
- Externa utvärderingar, nationella kvalitetskriterier och självvärdering som en del av kvalitetssäkringen.

I samtalet kom bland annat följande tankar fram:

- Utbildningsanordnarna har ofta stora ambitioner med sitt utvecklingsarbete och det kan leda till att det är utmanande att fokusera på det mest väsentliga och nå upp till målsättningarna. Ibland kan det löna sig att börja med ett mindre projekt som i stället lättare kan förverkligas. Att se resultat i praktiken är en stor motivationsfaktor och den faktorn saknas lätt om vi har för stora ambitioner.
- En lyckad utvecklingsprocess kräver ett gediget för- och grundarbete och det är viktigt att man inte fattar alltför snabba beslut. I grundarbetet ingår bland annat att välja fokusområde (trender vs. det egna verkliga utvecklingsbehovet).
- Det finns mycket material och information som bakgrund, men utmaningarna uppstår ofta i samband med det praktiska utvecklingsarbetet och implementeringen.
- Kan de nya kvalitetskriterierna som utarbetas vid UKM (2025) ge en struktur för utvecklingsarbetet och avgränsa eventuella utvecklingsområden? Hur kan man koppla forskningen till kvalitetskriterierna? Det gäller att hitta en balans mellan central styrning och att utbildningsanordnarna kan styra utvecklingsarbetet enligt de konkreta behoven i regionen.
- Betydelse av tålmod i kommunerna: forskningen erbjuder inga snabba resultat och utvecklingsarbetet måste alltid ske långsiktigt.
- Det är viktigt att ha och visa förtroende för de olika nivåerna i systemet, samtidigt som man måste hitta en gemensam berättelse och ett gemensamt språk. Vad är kvalitet för oss?
- Betydelsen av möten mellan forskare, lärare och utbildningsanordnare.

- Det är viktigt med dokumentation och uppföljning av kvalitetsarbetet, samtidigt som risken är uppenbar att dokumentationen/materialet sedan blir liggande utan att någon använder sig av det. Det här gäller oberoende av format – digitalt eller på papper.
- Kan man hitta digitala lösningar för kvalitetsarbetet som flera aktörer kan utveckla tillsammans? Inom yrkesutbildningen finns långtgående system för kvalitetssäkringen och inom småbarnspedagogiken finns den digitala tjänsten Valssi (ett nationellt kvalitetsutvärderingssystem, som en stor del av anordnarna använder som stöd för kvalitetshanteringen).
- Alla i organisationen och alla nivåer måste fås med i utvecklingsarbetet, vilket kräver öppen kommunikation, en förståelse för helheten, samsyn och ledarskap. Kunde exempelvis klassföreståndarna och grupphandledarna i större omfattning tas med i ledarskapsutbildningar och utvecklingsarbete? De spelar en viktig roll exempelvis för elevernas och studerandes välmående.
- Det är betydelsefullt att inkludera alla (inkl. elever och studerande) i kvalitetsarbetet och det är lättare om man undviker ett språk som är svårt och består av begrepp som är svåra att definiera. Ett lättillgängligt material och en låg tröskel för att delta i processen behövs.
- En verksamhetskultur där man på veckobasis gör en utvärdering och frågar sig vad som kunde och bör göras bättre skulle vara till stöd för utvecklingsarbetet.

Vad möjliggör och underlättar kvalitetsutveckling och lärande?

- Uthållighet och långsiktighet. Att hålla fast vid det valda utvecklingsområdet tills det har skett en förändring är motiverande.
- Experimenterande. Man måste våga pröva på och testa.
- Dialog och en gemensam förståelse av begrepp för att man ska prata om samma sak och ha gemensamma målsättningar.
- Positiv framtidstro – en tilltro till att vi kan förändra framtiden. Vi måste skapa en känsla av att vi kan åstadkomma saker. När vi förstår *vad* som borde göras och *varför* så blir vi också motiverade.
- Att barn och unga mår och trivs bra; välmående och välbefinnande är förutsättningar för all utveckling och allt lärande.
- Ett gott ledarskap. Tillit och delaktighet. En verksamhetskultur som stödjer öppenhet och insyn i hela verksamheten.
- De starka nätverken i Svenskfinland. Litenheten är en styrka.
- Inflytande på NCU:s utvärderingsplan. Alla kan ge förslag på frågor som borde utvärderas.

Vad hindrar och försvårar kvalitetsutveckling och lärande?

- Otillräckligt med personal, kunskande och tid. Mera resurser behövs, men bland annat lärarnas kollektivavtal om anställningsvillkoren sätter gränser.
- En föråldrad verksamhetskultur med stängda dörrar i skolan som är utmanande att förändra.
- Kontinuiteten i lärarkåren brister och andelen lärare med visstidsanställning är relativt stor. Utvecklingsarbete och -processer borde dokumenteras, presenteras och göras tillgängligt för ny personal.
- Den nuvarande riktningen i samhällsutvecklingen: de stora samhällsförändringarna och vår samtid.
- Om samverkan mellan hem och skola inte fungerar. Avsaknaden av stöd i hemmet för hemspråket och skolspråket leder till stora utmaningar.
- Avsaknaden av svenska läromedel och behörig personal inom yrkesutbildningen.

Hur ska man välja fokusområde för utvecklingsarbetet?

- Att välja fokusområdet kan vara svårt och kräva en lång process. Fokusområdet ska väljas med eftertanke, trots att man ofta vill komma vidare snabbt och slippa en utdragen diskussionen.
- Ett konkret behov, som kommit fram i diskussioner med studerande, är språkstöd för studerande med andra modersmål.
- Välbefinnande och ork är ständigt aktuellt och har en stark koppling till lärandet.
- Alla elever och studerande ska vara sedda, välkomna och trygga. Det är svårt att sätta fingret på trivsel: vad är det som avgör om man trivs i skolan?
- Lärarnas frustration, det vill säga det som irriterar i kollegiet, har ofta en direkt koppling till områden som borde utvecklas.

Tankar om hur vi kan gå vidare efter samtalsserien

Ett nära samarbete med forskningen, liksom med utbildningsanordnare, är en av Utbildningsstyrelsens strategiska målsättningar. Målet med samtalen har varit ett ännu djupare samarbete för att ytterligare kunna dra nytta av alla former av forskning och information till stöd för utvecklingsarbetet. I slutet av dagen funderade vi tillsammans på hur vi framöver kan samverka för att främja systematiskt utvecklingsarbete av verksamhetskulturen i skolor och läroanstalter och hur vi kan vidareutveckla tankar och idéer om en stärkt koppling mellan forskning och praktik i våra olika sammanhang och egna nätverk.

- Motsvarande koncept med rundabordssamtal och möten mellan teori och praktik i kommunerna för att nå delaktighet och verklig förändring.
- Betydelsen av att utbildningsanordnarna fortbildar och utbildar den egna personalen, samt stöder unga lärare för att de ska bli kvar i branschen.
- I samtalsserien har deltagarna representerat olika regioner, organisationer och aktörer och det breda perspektivet har varit värdefullt för samtalen. Genom att synliggöra exempelvis yrkesutbildningen inom den allmänbildande utbildningen breddas kunskapsutbytet.
- Skolforskningsinstitutets roll i Sverige är något som vi saknar en motsvarighet till i Finland och det här är värt att ytterligare återkomma till.
- Betydelsen av utbyte och samverkan mellan universitet, utbildningsanordnare och skolor samt myndigheter kan inte betonas tillräckligt och kan ännu vidareutvecklas.